

Ste. Marie de *Folgeroles* (Albon, *Temple*, § 54); principis S. XIII: *Falgeroles* (Ripoll V., iv, 3); 1232-3: Ste. Me. de *Falgerolis* (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* i, 383, 413); 1279: *Felgarolis*, *Fal-* (Ripoll V.); 1330: *Folguiroles*; 1332: *Falgeroles*; 1333: *Falgaroles*; 1334: *Falgarolis* (Junyent, *Mi. Griera* i, 374, 381, 385, 389); 1359: *Folgaroles* (CoDoACA xii, 81, 82, 84).

Homònim. Veïnat de *Fogueroles*, te. Caldes de Malavella: *fugəròlās* a Caldes, Casac. (on un nom diferent, *veïnat d'Israel*, el donen com desusat).

MENCIONS ANT. 881: *Felgerolas* (*Cat. Car.*, 136, 18); *Felcarias* (ib., 149, 21).

FALGONS, NL evidentment provinent del mateix radical. Que ha tingut, però, una història mal dilucidada. Llogaret amb església i cases escampades, agre. a St. Miquel de Campmajor, a l'extrem del Gironès, prop de la Garrotxa. *Pron.*: *fəlgóns*: oït així al Freixe de Granollers (1925), i en l'enq. que vaig fer en el poblet, 1958 (xx, 28-30). També a Biert i a Granollers de Rocacorba, 1964 (XLIV, 126, 105). És erroni el timbre *fəlgóns*, que atribueix Casac. a Banyoles i Mieres, 1920.

La forma moderna d'aquest nom semblaria indicar un derivat en *-ó*, *-ons* (ll. -ONES): que, essent difícil d'explicar en un derivat de la família de *falguera*, i del ll. FILEX, -ICIS, podria fer sospitar una arrel diferent. No obstant, com que tot el paisatge d'aquest vessant de serra, en el costat de la serralada Finestres-Rocacorba, que mira a Mieres, és ple de falguerar, ja ens referma en aquesta etimologia, i acaba d'indicar-ho el fet que la muntanya que domina el poblet s'anomena *Montfalgó*, i que en la immediació hi havia una *Coma Felgosa*. En efecte, un dels docs. més antics que s'hi refereixen, el de 976, el cita com «alodem *Felecosum* in com. Bisuldunensi, in valle Miliaris --- pecia que ibidem est in ipsa *Coma Felgosa*» (*Cat. Car.* ii, § 18, p. 356.10f.). Era, doncs, també, un derivat de FILEX, -CIS.

Fou originàriament (PAGUS) FILICŌSUS: 'veral on abunda la falguera': n'havia de resultar *Falgós* o *Folgós*, però com que en aquesta zona hi havia hagut una oscil·lació entre el tractament *-ans*, *-ons*, del català comú, i la reducció *-às*, *-ós*, que li oposa el ross. popular, la reacció de la fon. del cat. comú contra aquesta tendència a la rossellonesa, donà lloc a la ultracorrecció *Falgós* → *Falgons*; a la inversa dels NLL de la zona Gironès-Alt Empordà, on ha romàs la reducció de tipus rossellonès (veg. els arts. *Camós*, *Ravós*, *Garrigàs* etcètera).

L'enumeració de les altres mencions antigues acabarà de demostrar-ho i documentar-ho.

898-917: «in comitatu Bisul., in valle *Miliares*, villa q. dicunt *Felicosum*, et valle de Rivo de *Azero*» (*Cat. Car.* ii, § 9, p. 108.25); 947: acta de consagració de l'esgl. del castell de Finestres: «--- in *Cucullos* --- in *Bostino* --- in *villa Fulgoso* ---» (*MarcaH.*, 861.50; *Esp. Sagr.* XLIII, 403); 976: ja citat supra; 979: «in com. Bisuldunense --- Monte-acuto [= Montagut, 15 k. al N.] --- serras qui sunt justa *Fulgos* --- *Felgos*

---» (Monsalv. i, 239.24); 1006: *Felgons* (*Esp. Sagr.* XLV, 293); 1017: *Falgons* (*MarcaH.*, colle. 999.11); 1097: butlla del papa Urbà II per a St. Esteve de Banyoles: «--- *Miliariis* --- *Riutulis*, Sti. Vinc. de *Felegoso* ---» (Monsalv. xi, 364.20); 1156: en regesta: St. V. de *Falgons* (BABL iv, 187); 1174: butlla del papa Alexandre III per a St. Esteve de Banyoles: «--- in valle *Miliaris* --- *Ramilis*, Sti. Vincentii de *Felegoso*, S. V. de *Saliente*» (Monsalv. xi, 507.11.21).

La forma ultracorreçada, des del S. XIV: 1311: «domum de *Folgonibus*» (Hinojosa, *Reg. Señ. Cat.*, p. 196); 1312: data d'un Capbreu de *Folgons*, despullat per Hinojosa (o. p. cit., p. 1821, passim); 1319: Galceran de Cartellà, senyor de *Falgons* (BABL iv, 476); 1359: castell e pquia. de *Folgons* (CoDoACA xii, 95); 1362: *Folgonibus* (Alsius, 137); 1691: *Folgonibus* (Mons. XVIII, 1691).

És clar que les dues últimes són llatinitzacions d'escriba, sense valor. Notem, en canvi, el caràcter arcaic de la forma de les butlles de 1097 i 1174, com correspon a la puresa de la documentació del Vaticà. Altra ment s'observa que la forma etim. en *-ós* es manté quasi incanviada fins al S. XII, car és possible que *-ns* de les mencions de 1007 i 1017 sigui suplida erròniament o modernitzada. La ultracorrecció *-ons* no s'imposa fins al S. XIV.

La forma *Coma Felgosa* de 976 i *Montfalgó* de la muntanya veïna s'han mantingut fidels a l'origen, car aquest últim és sens dubte un sing. secundari extret de *Montfalgós* MONTE FILICOSU.

N'hi ha uns HOMÒNIMS que no han sofert la ultracorrecció: *Falgós*, mas antic en te. de Vidrà; *pron.*: *fəlgós* a Vidrà, *furgós* a La Vola (1953, XIII, apèndix, p. 19). Oc. *Le Falgoux*, distr. de Mauriac (dept. Cantal). *Falgós*, pda. de Serrallonga (XXIV, 74), prop de la r. de St. Llorenç de Cerdans (Vallespir), zona on avui fan els plurals en *-ons*, no pas *-ós*.

També se'n troba una variant femenina: *Falgosa*, a l'Urgellet, te. Aguilar-La Clua: doc. de 856 o fi del S. IX: «qui est ad ipsa *Falgosa*, affr. or. de *Mico* --- ipsa rasa --- flumen Segre ---» (Baraut, *Cart. de Trespunts* I, 1).

A l'alta Rbg. amb radical de forma arcaica: X. Terrado anota *La Felgó* oït a Ovíis, a la r. de Betesa; a Betesa: *Font de la Folgó*, o *font del ~* (a un altre inf.): és contracció de *Folgoa*, FONIS FILICOSA 'font de les falgueres', amb la reducció de *-osa* a *-oa*, corrent en la toponímia del nostre Pir. central (cf. l'art. *Bedoga*). No estranya a la Cat. Nord: d'ací *La Falgó*, pda. de Vilallonga dels Monts (XXIV, 192); i en forma secundària: *Falbona* (*fəlbúnə*) a Pi de Conflent (XXIV, 30). En canvi, a la zona barcelonesa, la forma normal: *Aguilla de les Fogueroses*, penya punxeguda a St. Llorenç del Munt (1952).

Serra de FELET, te. Canavelles, en doc. de 878: «in *Lare*, in Serra de *Felectu*» (*InvLC*, s. v. *serra*; i Abadal, *Eixalada*, 152). Germà curiós del cast. *helecho*, port. *seeito* 'falguera', originàriament ll. FILICTUM 'falguerar'. Isolat en català. Veg. *DÈCH*, s. v. *helecho*.